

»det heligt sköna», »der både den ideella och den reella riktningen återkommit till *högsta* förklaring, och harmoni», och förlägger detta i »framtiden.» Förf:s definition på det sköna i allmänhet lyder: »*Det sköna* är det andligas formblifvande eller försinnligande, men så att det *fullt* uttryckes»; och konsten säges vara »en *sammanfattning* af allt menskligt» — — »d. v. s. af idéns utveckling i tid och rum.»

Att här finnes mera redlighet än i ingressen är en förtjenst. Men läsaren har lätt att finna, huru 1:o den ena bestämningen särskiljes från den andra, endast genom ett obestämdt *plus* och *minus*, uti en förunderlig klimax ända upp till Gudomen, som sålunda i sjelfva verket blir en smula bättre, än vi arma syndare, samt att 2:o alltsammans är en berättelse, som väl må göra anspråk på att »motsvara det komiska», men aldrig uppå att vara filosofi; ty dennas första villkor är bevisning. Att *hvarje sak* t. ex. är liten och stor, mindre och större, den minsta och största, den aldrig minsta och aldrig största o. s. v., torde vara lika afgjort, som skillnaden mellan det stora, större, aldrig största o. s. v. är obestämd och oafgjord. Allt detta beror af en uppfattning »från en viss sida», d. ä. af den uppfattandes godtycke, innebär således intet allmängilligt och vetenskapligt. För den filosofiska bevisningen åter fordras, att den ena bestämningen uppvisas vara innehållen i den andra, utgöra dennas definition. Ty att upptaga några »vissa» bestämningar till betraktande, utan att redogöra för den enas eller den andras nödvändighet, är äfvenså ett blott subjektivt och godtyckligt förfarande. Om dessa enkla satser påminna om Hegels metod, gör deras totala åsidosättande af förf. det för oss öfverflödigt att bevisa, huru lösligt förf. i sin konst-teori inflickat några lån ur Hegels filosofiska system. Att man vid landets universiteter icke grundligare studerat detta system, som på nutidens bildning utöfvat ett så stort inflytande, är en uraktlåtenhet, som nedsatt det filosofiska studium i Sverige. — Om den vittra kritiken i Eos framdeles.

F—e. 30

25 LITTERATUR.

Freja n:o 101 20. XII 1839

GUSTAF LINDORM. SVENSKT ORIGINAL AF FÖRF. TILL WALDEMAR KLEIN OCH REPRESENTANTEN. TRE DELAR. STOCKHOLM 1839. (KABINETTS-BIBLIOTHEKET.)

MED ANLEDNING AF ANMÅLAN I EOS, N:O 67, OCH FÖRSVARET, N:O 76.

Utan att påstå, det Eos icke på det nogaste uppdragit »skillnaden på *snille* och *talent*», är det likväl, efter de prof Red. lemnat, förlåtligt att tvifla på den fullkomliga »klarheten af dess æstetiska begrepp», helst om man icke är nog intagen af Kiesewetter, för att kalla ett begrepp klart, hvaruppå inga kännemärken, d. ä. ingen definition finnes. Och om det verkligen så förhåller sig, att »karaktéristik, poetisk uppfattning, drastiskt lif och eld i teckningarne» äro kännetecken på ett romanskrifvande snille, så tveka vi icke att finna allt detta i Gustaf Lindorm, samt skola nedanföre i korthet söka att bevisa vårt påstående.

Hvad för det första karakteristik och poetisk uppfattning angår, tillåter väl Eos att dessa gemensamt komma till tals. I en roman, som icke målar ett visst tidevarf eller stånd o. s. v., utan endast olika individers sätt och förhållande i familjelifvet, kan ingen annan karakteristik fordras, än sjelfva dessa individers. Denna åter bör vara psykologiskt *sann*, så vidt detta står att bedömma, *väl hållen*, hvarmed vi förstå: konsekvent utförd i

handling, samt *poetisk uppfattad*, d. ä. den bör framträda i djupa och sköna förhållanden samt uti sig eller uti händelserna hafva en försoning. Låt oss tillse, huruvida dessa requisita finnas hos romanens hufvudperson, Gustaf Lindorm. Han är från barndomen af mjeltsjukt lynne. Detta är arf inom släkten. Han uppfostras med omsorg och hans inåt vända sinne blir enthusiastiskt för allt ädelt. Han gör en uppoffring af hela sin framtida sällhet, emedan han vet sig göra en ädel gerning. Döden gör honom åter fri. Han njuter nu, hvad han af enthusiastiskt *ädelmod* förut försakat, den fullkomligaste husliga lycka; men han, samma man, som för

10 en annans lycka uppoffrat sin egen, uppoffrar den ännu en gång — af nyck, af en fantasi synes det — nej af djup, den djupaste *egoism*. I sanning denna skenbara motsägelse, *sjelfuppoffring* och *egoism*, hos samma karakter är en så djup uppfattning af svärmeriets natur, röjer en så skarp blick i människosjälens innersta, att redan *den* borde vittna om något mer, än medelmått. Den uppoffring Lindorm gör, är oförnuftig och omoralisk. Han gifter sig med en kusin, endast för att *inför världen* rädda hennes och *familjens inbillade heder*. Han inser kanske icke, att det gäller *hans egen* heder. Han gör uppoffringen för *dess egen* skull, för medvetandet att hafva försakat egen fördel; men han uppoffrar sig sjelf, sin

20 concreta *personlighet* som familjefader, för en fördom, för verdens dom. Medvetandet af en *sjelf*-uppoffring är hans tröst, men är också driffjädern till handlingen. Hans inre känsla, hans subjektivitet är hufvudsak, det enda, som rättfärdigar honom; ty objektivt saknar hans handling allt värde. Men ett sådant handlingssätt är *egoism*.

Med sann talang har Förf. utfört denna hans karakter, äfven vid mindre viktiga tillfällen, uti hans förhållande till sin fästmö. Hans djupa *egoism* mildras likväl deraf att den är omedveten, och t. o. m. försonas, genom att finna sin näring uti allt skönt och ädelt. Först vid slutkatastrofen frambyter den i vild, ohejdad fart och träffar sin *nemesis* (åter en djup blick hos Förf.) uti en *egoism* af annat slag, fåfångans, ehuru ännu

30 en föregående ånger, men hvilken strandar mot fåfånga och *fördom*, kastar en höljande mantel öfver den olyckliges sjelfvallade död. Rec. har sökt göra reda för *den* känsla, som upprörde honom vid genomläsningen af G. Lindorm: han vågar tro, att ingen, som läser för att njuta, icke blott för att uppsöka felen, utan en sådan känsla skall lägga boken ifrån sig.

Utrymmet förbjuder Rec. att granskande genomgå öfriga karakterer i denna roman. Men äfven dessa äro tecknade med en sanning och omgjutna af ett poetiskt behag, hvars sköna intryck Eos fördömande maktsspråk förgäfves skall söka att utplåna. Så hela familjen på Rosenvik, Häradshöfding Holk och hans enka, deras motsatser, Löjtnant Arthur och hans oändligt täcka fästmö; ja sjelfva Blohm, ehuru fåfångans sinnebild, visar i den lilla tvisten med Arthur ett manligt och ädelt sinne. I Inspektör Waldenbergs person är, i motsats mot Lindorm, den sanna uppoffringen tecknad — en ädel själ underkastande sig nödvändighetens hårda lag. Müller är en hans själsfrände, men hvars starka ungdom vildt brottas med sitt öde och krossas. Bland en sådan mångfald af karakterer, som den Förf. målat, är väl *något* undantag i natursanning förlåtligt. Hit räknar Rec. i någon mån Öfverjägmästaren, samt helt och hållet Lindorm

50 *såsom gosse* och Willy. Båda dessa sednare både känna och resonnera långt öfver deras ålder. Förf. synes icke hafva haft erfarenhet, af hvad *slyngelären* betyda. Är Förf., enligt Eos' förmodan, en Författarinna, så länder henne dock särskilt till beröm, att hafva uppfattat *mannens* karakter med en mångsidighet och sanning, hvarmed den manliga personalen i Friherrinnan Knorrings romaner icke tål någon jemförelse, ja

utöfver hvilken sjelfva Hvardagslifvets skildrarinna icke hunnit.

Eos säger sig i G. Lindorm finna brist på »drastiskt lif och eld i teckningarne.» Det synes af detta omdöme nästan som skulle Eos känna endast romanens första del, hvilken obestridligt är mattare och de öfriga underlägsen. Rec. tillstår att, enligt hans åsigt, Förf. utan afsaknad kunnat börja sin roman med Lindorms återkomst till sitt fädernehem, samt endast i korthet vid tillfälle upplysa om allt det föregående. Men öfverhufvud kan väl ingen mindre, än Förf., uppehålla sig med beskrifningar. Handlingen går ju framåt, slag på slag. Läsaren unnas ingen hvila. Han följer utvecklingen med ständigt stigande deltagande. Romanen har så att säga tvenne katastrofer, scenen på bostället och den egentliga upplösningen. Det fordras i sanning Förf. konst, för att efter den förstnämnda ännu underhålla och spänna intresset. Är det Eos' verkliga allvare, att äfven dessa tvenne hufvudpunkter sakna »eld i teckningen?» Men äfven det öfriga: uppträderna på Öfverjägmästarens egendom, familjscenerna på Rosendal, Holks frieri och bröllop, är icke allt detta tecknad med en liflighet, högst sällsynt i romaner, och öfvergiutet af ett poetiskt skimmer, som äfven gör det hvardagliga lockande och behagligt. I sanning, Ref. i Eos måste hafva läst boken med förutfattad opinion, eller också, Rec. upprepar det, blott läst dess första del.

10

20

I motsats mot Ref. i Eos, som för skammens skull icke kunnat förneka Förf:s arbete allt värde och därför tillagt Förf. »invention och målalande stil», kan närvarande Rec. icke obetingadt loforda stilen. Den har här och der ojemnheter och utnötta bilder, hvilka med någon omsorg kunnat undvikas och utbytas. Handlingens raska gång torde eljest lätt afvända uppmärksamheten från språkets poetiska skönhet, och denna fordrar därför större omvårdnad. Dialogen är likväl öfverhufvud lätt och ledig.

En motsägelse mot den försoning, Rec. angifvit såsom tillhörande en poetisk uppfattning, synes det vara, att nästan alla romanens hufvudpersoner sluta olyckligt, att den oskyldiga förgås med den skyldiga. Men döden är i sig en försoning för den skyldiga och för den olyckliga. Förf. har också partielt, för hvarje karakter, antydt en *inre* försoning, som gör att läsaren med mera lugn kan säga sitt: hvile han i ro! Den vansinnige Müller är den enda, hvars lif och död äro en brusande ström. I denna upplösning ligger också svaret på Eos' anmärkning mot Förf:s »aristokratiska sinne.» Aristokraterne falla här offer för egna fördomar, under det att den icke-aristokratiska medelklassen fortlevver sitt stilla och rent menskliga lif.

30

Rec. slutar med den tillönskan, att Förf., som redan *visat sig stå långt öfver medelmåttan* och som äger, hvad så många andra romanförfattare sakna, kännedom af människosjälens och lifvets, fantasi och skarp blick, måtte fortfara samt genom träget studium närma sig till fulländadt konstnärskap. Rec. tror sig icke hafva tagit miste, om han hos Förf. upptäckt dramatiska anlag. G. Lindorm har åtminstone för Rec. utseendet af tvenne sammanhängande tragedier, hvilkas thema är: *fördomen* och *egoismen*.

40

SYLFIDEN, POETISK KALENDER FÖR ÅR 1840 AF EUPHROSYNE OCH DAHLGREN, JEMTE FYRA SÅNGSTYCKEN, ORD OCH MUSIK AF EMELIE HOLMBERG.

50

Hr. D. har denna gång, i sällskap med tvenne damer, framträdt inför Allmänheten och presenterat — också en dam, Sylfiden. Det emottagande den sylfidiska kalendern genast erfarit af Allmänheten, tyckes utvisa,

att sinnet för finare behag i skaldekonsten, för skönt och för musik, icke gått alldeles förloradt under politikens mulna dagar. Man intresserar sig ännu för det sköna och — de sköna. Äfven recensenten måste, der han eljest med de kritiska glasögonen på näsan, esomoftast doppar sin penna i en gallblåsa, i stället för bläckhornet, stiga upp och rangera sin toilett, då han helt hastigt ser sitt skrifbord förskönadt af fruntimmers (och älskvärda fruntimmers till på köpet) oväntade närvaro. Det är naturligt att han känner sin kritiska skärpa förmildrad och att hans surmulna fysiologi ljusnar. Han hämtar andan, som blifvit något tung af alla dessa »bidrag» och »vidräkningar», som i sanning kunde gifva grå hår åt hvarje Svensk läsare, hvilken icke har desto hårdare och mera parfymerad hufvudsvål. Han skyndar att maka undan dagens stridsfrågor, för att i fred få njuta damernas agreabla sällskap.

Fru Euphrosyne alltså till en början! Ni gör recensenten en lika stor ära som nöje, genom det tillfälle, ni beredt honom, att i er ånyo få helsa en af den Svenska sångmöns förtrognaste väninnor! Euphrosyne är en skön vårdag i Svenska litteraturens vår. Huru frisk uppgick icke dess sol öfver fältets enkla blommor! Huru ljuft doftade icke den nyss utspruckna Linnéa, den blygt förtjusande jungfrun i det gröna! Det var en verkligt ren vårluft, den anda, som ur hennes sånger fläktade öfver naturen. Hon trädde ofta, gladt och oskuldsfullt skämtande, inom det husliga lifvets krets, och hennes naiva, på lediga vers utförda teckningar ur hvardagslifvet hade, utan detta frejdade namn, redan länge behagat, då den andra, stora författarinnan, som också skrifver en djup, betydelsefull poesi, men på prosa, framträdde med sina. Euphrosynes ömsom glada, ömsom ljuft sorgliga sånger äro i denna kalender lika hennes förra. Man känner sig af dem behagligt och poetiskt stämd, man njuter af dem, man känner att de äro skrifna af och för hjertat.

Vi meddela tvenne stycken utan urval, tagna ur boken:

30

»FLICKORNAS VÄNSKAP.

Som i späda löfvens krona
Små zephirer leka, tona,
Flickor åt hvaran förtro
Hvarje suck, så hemligt gjuten,
Hviskande i vårminuten
Om en evig vänskapstro!

40

Men med lätta vingens segel,
Gömd af toilettens spegel,
Lyssnar kärleken, en skalk,
Afundsjuk till trohetseden,
Smyger in i hjertats eden,
Fjäriln lik i blommans kalk.

50

Han vill ensam herre vara,
Att sin egen bild förklara.
Vänskapen, i hvarje vrå
Till besvär, på dörrn blir visad,
Blott som dufvopost beprisad
Får af nåd han komma, gå.

Men hvem kan väl dröja våga
 I ett hus, i ljusan låga?
 Endast hjertats gud, som gläds
 När han jagar allesamman
 Från den tända vådeldsflamman.
 Och för faran föga räds.

Tror du vänskapen har felat?
 Prolongör han endast spelat
 Till en namnlös känslas kval.
 Flicka, i ditt unga sinne
 Lycklig var! och sent försvinne
 Drömmen om ditt ideal!»

10

•GOSSARNES KÄRLEK.

Melodi:
 »Jag helsar dig fredliga flagga!»

20

Med gossarnes kärlek i hågen,
 O, tänk på den dansande vågen,
 Som kysser hvar blomma vid strand,
 Men ingen i spegeln vill fästa,
 Den sista är alltid den bästa,
 Vid morgonens glittrande rand.

Med gossarnes kärlek i hågen,
 O, tänk dig en fisk uti vågen
 Som leker i vårens minut;
 Om finaste nät du än binder,
 Han sprittande flyr utan hinder
 Till stimmet i böljorna ut.

30

Med gossarnes kärlek i hågen,
 Dagsländan i dans uppå vågen
 Från morgon till qvällen du ser;
 I nöjets förtrollande ringar
 Hon speglar de glänsande vingar,
 En dag — och hon är icke mer!

40

Med gossarnes kärlek i hågen,
 O, tänk dig en hägring på vågen,
 Som målar sitt luftiga slott.
 Snart ser du den vacklande grunden,
 Och öfrigt af paradislunden
 De formlösa dimmorna blott.

Med gossarnes kärlek i hågen,
 Friseglaren tänk dig på vågen,
 Vid brusande böljornas gång,
 Der blindskären äro så många;
 Men säg, hvem kan flygtingen fånga,
 Så van vid sirenerns sång?

50

Jo, vänta, när sansad i hågen,
 Med hymen en lots uppå vågen
 Han söker i lugnaste hamn.
 Mot stormarne väl assurerad,
 Aftacklad och litet passerad,
 O, flicka, din vårdande famn!»

Hr. D.sjelf har meddelat en berättelse om »Klockarens dotter i Rosengård», och några poesier, bland hvilken »Alma för Tinget», kanske det mest humoristiska i denna samling. Den, som känner Dahlgrens romantiskt glada och alltid skämtsamma sångmö, väntar icke i hans berättelser ett regelbundet helt, ett sådant, som äger »början, midt och slut.» Han finner icke heller hvad man egentligen skulle kalla komposition. Men han finner en munter och treflig genremålning, full af infall, om icke just alla modernt stickande, dock putslystiga; roliga situationer, icke särdeles konstmässigt förberedda, men desto mera besynnerliga; karakterer hvarken särdeles nya eller fulländade och konsekventa, men desto trefligare och åskådligare. Läsaren har roligt, och han har det desto mera, ju mera han utan att vara på förhand intagen eller upptagen af dåligt lynne, söker några stunders nöje i Sylfidens sällskap. Hon är alldeles icke prude, som man skulle frukta i anledning af det etheriska namnet; men Hr. D. genererar sig icke i sina damers sällskap.

Fyra små lyriska stycken af Mamsell Emelie Holmberg, komponerade både till ord och musik, vittna om en talang, som förtjenar att uppmuntras. Hr. D. har infört Mamsell H. inför den större Allmänheten, och man har sålunda hopp att, vid en sådan mästaressida, se henne utveckla de poetiska anlagen allt mera. Den musikaliska bildningen synes vara den, åt hvilken den unga sångerskan företrädesvis egnar sig. För att hvarken använda ett för en ung talang skadligt smicker, eller nedslå dem med oförtjent tadel, båda alltför litet motiverade af fyra smärre kompositioner, önska vi endast Mamsell H. af hjertat lycka och framgång på konstnärsbanan.

KÄRLEKENS SEGER ELLER PIETRO OCH GABRIELLA, NOVELL AF INGELMAN

Hr Ingelman är en af dem, som, när Julhögtiden inträder, har något att erbjuda den väntande publiken. Nämde novell är en liten behaglig teckning af den bättre sidan af Italiens riddarlif, sådant det under medeltiden eldade och lifvade Europa. Sjelfva teckningen, lämpad efter 4 förut gifna äldre plancher, äger detta oaktadt ingenting som synes besväradt af formen, utan framställer, med det Hr Ingelman egna, rena och skönt poetiska skaplynnen, den ridderliga tapperhetens och kärlekens idrotter.

26 OM TIDNINGSREDAKTIONERS MORALISKA ANSVARIGHET.

50 *Freja n:o 1 3.1 1840*

Aftonbladet har i särskilda artiklar talat stora ord, om nödvändigheten för *Freja* att namngifva en *moraliskt* ansvarig redaktör, och, huru eljest! *Dagligt Allehanda* har bockat ett ödmjukt: »ja visst», till sin stora gynnares djupa visdomsord. Af *Aftonbladets* häfningar synes det likväl, som